

СПЕЦИФІКА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

SPECIFICS OF TEACHING STUDENTS PROFESSIONALLY ORIENTED ENGLISH LANGUAGE

У статті розглядаються особливості навчання студентів нефілологічного профілю іноземній мові професійного спрямування. Надано сутність поняття «англійська для спеціальних цілей» (ESP), яке комбінує в собі знання фахових предметів і володіння іноземною мовою на належному рівні для досягнення конкурентоспроможності на сучасному ринку праці. Охарактеризовано навчальний посібник, розроблений для майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи, у відповідності до цілей та принципів іншомовної підготовки студентів нефілологічних спеціальностей, метою якого є формування і вдосконалення англомовних комунікативних навичок усного та писемного мовлення за допомогою автентичних текстів для читання та відеоматеріалів. Зазначено, що професійно орієнтоване читання вважають основним складником іншомовної компетенції спеціалістів будь-якої галузі, що надає можливості правильного цільового оволодіння основним корпусом професійної інформації і ситуативно передбачувані специфічним діловим спілкуванням. Читання автентичних текстів збагачує загальний і професійно орієнтований вокабуляр як підґрунтя успішної інтерактивної комунікативної діяльності студентів.

Зазначено, що робота над відеоматеріалами сприяє активному засвоєнню і тренуванню лексичного матеріалу з професійно значущих тем та розвитку іншомовної комунікативної компетентності студентів. Проаналізовано можливості інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні іншомовної комунікативної компетентності студентів, зокрема створення інтелектуальних карт на різних платформах. Зазначено ефективність цього методу у засвоєнні і застосуванні активного вокабуляру з теми. Наведено приклади завдань на всіх етапах роботи з текстом та відеороликами, які спрямовані на розвиток необхідних для майбутньої професійної діяльності знань та навичок.

Ключові слова: англійська мова професійного спрямування, студенти нефілологічного профілю, іншомовна комунікативна компетентність.

ного профілю, іншомовна комунікативна компетентність.

The article reveals the peculiarities of teaching non-philology students a professionally oriented foreign language. The essence of the concept of "English for specific purposes" (ESP) is given, which combines knowledge of professional subjects and command of a foreign language at an appropriate level to achieve competitiveness in the modern labour market. The study describes a textbook, developed for future specialists in the hotel and restaurant business, in accordance with goals and principles of foreign language training of students of non-philology majors, the purpose of which is to form and improve English communicative skills of oral and written speech with the help of authentic texts for reading and video materials. It is noted that professionally oriented reading is considered the main component of foreign language competence of specialists in any field, which provides opportunities for proper target mastering of main corpus of professional information and situational predictable specific business communication. Reading authentic texts enriches general and professionally oriented vocabulary as a basis for successful interactive communicative activities of students. It is noted that working on video materials contributes to active assimilation and training of lexical material on professionally significant topics and the development of students' foreign language communicative competence. The possibilities of information and communication technologies in the formation of foreign language communicative competence of students are analyzed, in particular, the creation of intellectual maps on various platforms. The effectiveness of this method in assimilation and application of active vocabulary on the topic is noted. Examples of tasks at all stages of working with text and videos are given, which are aimed at developing knowledge and skills necessary for future professional activity.

Key words: professional English language, non-philology students, foreign language communicative competence.

УДК 37.011.33+37.013.3
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/55.3.24>

Плахотнюк Н.П.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри теоретичної
та прикладної лінгвістики
Державного університету
«Житомирська політехніка»

Кухарьонко С.С.,

ст. викладач кафедри педагогічних
технологій та мовної підготовки
Державного університету
«Житомирська політехніка»

Макаревич О.О.,

викладач кафедри педагогічних
технологій та мовної підготовки,
Державного університету
«Житомирська політехніка»

Постановка проблеми. Активний розвиток суспільно-економічної сфери потребує фахівців інноваційного спрямування, які здатні не тільки виконувати свої професійні обов'язки, а й співпрацювати з зарубіжними партнерами, знаходити і аналізувати інформацію іноземною мовою, вести ділову документацію тощо. Відповідно розширюються вимоги до підготовки висококваліфікованих фахівців, конкурентоспроможних на сучасному ринку праці, які мають не тільки демонструвати професійні навички, а й знання іноземної мови на високому рівні. На жаль, невеликий відсоток випускників ЗВО здатен до вільного спілкування

іноземною мовою, зокрема і у професійній сфері для досягнення цілей та реалізації поставлених задач. Отже, підготовка майбутніх фахівців потребує якісного навчання іноземній мові професійного спрямування з урахуванням індивідуальних потреб і можливостей студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми іншомовної підготовки студентів нефілологічних спеціальностей розглядаються у дослідженнях як українських так і зарубіжних науковців. Методика навчання англійської мови для фахівців різних гуманітарних спеціальностей є предметом наукових розвідок Р. Гришкової. Дослідниця

визначає цілі, принципи, зміст, інноваційні методи та прийоми навчання ESP (англійська для спеціальних цілей). Якість іншомовної підготовки студентів різних спеціальностей стала предметом дослідження Л. Морської (іноземна для спортсменів), Н. Сури (англійська для фахівців з інформаційно-комунікаційних технологій), О. Баглай, Р. Мартинової, О. Старинець (іноземна мова для студентів сфери обслуговування). Навчанню окремих аспектів іншомовної підготовки (читанню і письму) студентів нефілологічних спеціальностей присвячені праці С. Дорди, Т. Хатчінсон, П. Робінсон, Т. Дадлі-Еванс, Т. Джонс та ін. розглядають питання навчання іноземної мови спеціального спрямування і наголошують на необхідності розвитку усіх чотирьох аспектів у викладанні іноземної мови (говоріння, читання, письма, аудіювання). Однак особливості навчання студентів нефілологічного профілю англійській мові професійного спрямування висвітлені недостатньо, ґрунтовно не досліджено можливості використання інформаційно-комунікаційних технологій для формування іншомовного спілкування майбутніх спеціалістів.

Формулювання цілей статті. Метою нашої статті є аналіз процесу іншомовної підготовки студентів нефілологічних спеціальностей, виділення ефективних методів формування іншомовної комунікативної компетентності.

Виклад основного матеріалу. ESP (English for Specific Purposes) – це підхід до навчання англійської мови, орієнтований на певні цілі професійної діяльності (наукова, технологічна, економічна та академічна сфери). ESP базується на розробці та викладанні спеціальних курсів, щоб задовольнити потреби студентів, які, крім вивчення іноземної мови загального вжитку, потребують комунікативної практики щодо певних професійних сфер.

Студенти ESP зазвичай є слухачами, які вже мають базові знання і навички з англійської мови та продовжують вивчати мову, щоб отримати набір іншомовних професійних навичок і виконувати певні, пов'язані з роботою, функції. По суті, ESP поєднує в собі фахові предмети і викладання англійської мови. Таке поєднання є дуже мотивуючим, оскільки студенти можуть застосувати те, що вони вивчають на заняттях з англійської мови, у своїй основній галузі навчання, і навпаки. Вміння використовувати словниковий запас і структури у значущому контексті зміцнює фахові знання і підвищує мотивацію майбутніх фахівців.

Студенти підходять до вивчення англійської мови через галузь, яка вже відома та актуальна для них. Це означає, що вони можуть використовувати те, що вони дізналися в класі ESP, відразу ж у своїй роботі та навчанні. Підхід ESP підвищує значимість того, що вивчають студенти, і дозволяє їм використовувати англійську мову для вдосконалення іншомовних та професійних знань, оскільки

їх інтерес до своєї галузі спонукатиме спілкуватися з носіями мови та працювати з автентичними текстами.

При навчанні іноземної мови студентів нелінгвістичних ЗВО враховується метод комбінованого навчання, який ґрунтується на трьох принципах: інтерактивне навчання студентів; вивчення мови та спілкування через зміст спеціальності та включення в навчальний процес Інтернет-технологій, зокрема Інтернет-пошуку професійної інформації.

Відповідно до цих положень для практичного застосування розроблених методик у навчальному процесі з англійської мови в нелінгвістичному ЗВО було висунуто чотири принципи цільового вивчення мови: 1. Принцип системності подання професійної інформації у підручнику та курсі англійської мови для професійного спілкування. 2. Принцип автентичності професійних навчальних матеріалів, що використовуються в навчальному процесі. 3. Принцип автентичності професійного спілкування студентів англійською мовою. 4. Принцип розвитку англомовної інформаційної компетентності студентів [1].

Вивчення англійської мови за професійним спрямуванням у ЗВО спрямовано на забезпечення реалізації загальноновизначених цілей: практичної (формування загальних та спеціальних іншомовних комунікативних компетенцій), освітньої (вміння навчатися та здійснювати самонавчання та саморозвиток), розвивальної (актуалізація позитивної мотивації до вивчення іноземної мови), соціальної (вміння здійснювати комунікацію в міжнародному середовищі), соціокультурної (вміння професійно діяти відповідно до різноманітних ситуацій у різних культурах) [2, с. 55-56].

У відповідності до зазначених вище цілей та принципів іншомовної підготовки студентів нефілологічних спеціальностей нами було розроблено навчальний посібник «Hotel and Restaurant Business» («Готельно-ресторанна справа») призначений для студентів 3 курсу спеціальності готельно-ресторанна справа, метою якого є вдосконалення англомовних комунікативних навичок усного та писемного мовлення за допомогою автентичних текстів для читання та відеоматеріалів [4].

Іншомовна компетентність як складова фахових компетентностей, засіб професійного зростання, самовдосконалення та самореалізації формується на основі виконання вправ проблемного, дискусійного характеру. Також при розробці завдань ми намагались врахувати розвиток «soft skills», особистісних характеристик, навичок комунікації, соціально-комунікативних здібностей, здатності до самоорганізації та володіння комп'ютерними програмами. Формування таких навичок є невід'ємною частиною загальної професійної підготовки майбутніх фахівців, а також складової іншомовного професійного спілкування.

Навчальний посібник розроблений відповідно до загальноєвропейських рекомендацій щодо мовної освіти і відповідає змісту навчальної і робочої програм нормативної дисципліни «Іноземна мова», передбачає опанування лексико-граматичного, стилістичного матеріалу в межах визначених програмою тем. Майбутній фахівець готельно-ресторанної справи повинен мати навички спілкування з іноземними клієнтами і опанування зазначених тем спрямоване на розвиток вмінь досягати спільних комунікативних цілей в питаннях проживання, харчування, вирішення можливих конфліктних ситуацій, спірних моментів, розгляді скарг, веденні необхідної ділової документації, проведенні переговорів, зустрічей, семінарів тощо.

Сучасні матеріали посібника відповідають змінам у сфері готельно-ресторанної справи у сучасному світі і допомагають в оволодінні фаховою термінологією та вміням вільно використовувати її в комунікативних актах професійного характеру.

Одним з головних і важливих засобів навчання ESP є читання автентичних текстів, в процесі якого студенти здобувають необхідну інформацію і порівнюють її з вже їм відомими фактами професійної сфери [3].

Професійно орієнтоване читання вважають головним компонентом іншомовної компетенції спеціалістів будь-якої сфери. Опанування фахових текстів надає можливості ефективного цільового оволодіння нормативним корпусом професійної інформації і ситуативно прогнозованим специфічним діловим спілкуванням. Це сприяє збагаченню загального і професійно орієнтованого словникового запасу як підгрунтя успішної інтерактивної комунікативної діяльності студентів, а також моделювання професійних ситуацій, які опановують спеціалісти певного профілю [2, с. 60-61].

Тексти, які містять професійно значущу інформацію є мотивуючим фактором, оскільки містять реальну інформацію, що стосується майбутньої професійної діяльності, і є підготовчим кроком для співбесіди та командної співпраці [5].

Автентичні тексти для читання відбирались нами з урахуванням тематики курсу, пізнавальними потребами студентів і рівня володіння іноземною мовою. Завдання до текстів розроблялись відповідно до трьох етапів роботи з текстами: pre-reading, while-reading and post reading. На першій стадії (pre-reading) завдання спрямовані на налаштування студентів на контекст тексту, їх антиципацію та прогнозування інформації. Наведемо приклади завдань початкового етапу роботи з текстом: 1. *Work in pairs. Look at the pictures, and compare different types of hotels and their functions. What facilities and services can you expect in them?* 2. *Make sure that you know the pronunciation and translation of the following words and expressions from the article.* 3. *You are going to read the article*

about the history of the hospitality industry. Read the statements from the article and try to predict the missing information. 4. *Work in pairs and discuss the following questions.* 5. *Agree or disagree with the following statements.* 6. *Think of possible solutions to the guests' complaints. Then read the article and find out if you are right in your guessing.*

Доцільно використати коротке відео для передбачення інформації з тексту, який майбутні фахівці збираються читати. Наприклад: *Watch the video The 4Ps of the Marketing Mix Simplified* at <https://www.youtube.com/watch?v=Mco8vBAwOmA> and complete the mind map. Це забезпечує інтерактивне опанування матеріалом та підвищує позитивну мотивацію студентів до читання та навчання.

Що стосується етапу активного читання, то тут завдання спрямовані на введення лексики та вдосконалення навичок читання. Завдання формулювались наступним чином: 1. Read the article and find English equivalents to the following Ukrainian phrases. Use them in the sentences of your own. 2. Paraphrase the highlighted words and expressions in the article. 3. Read the article and make a plan of it giving titles to paragraphs. 4. Give the definition of the following words. 5. Reproduce the main events in the development of the hospitality industry using the words given and your plan.

Третій етап роботи з текстом (post reading) передбачає тренування словникового запасу, перевірку розуміння змісту прочитаного та творче застосування засвоєної лексики та професійної інформації. Наведемо приклади завдань цього етапу: 1. *Work out which adjectives (related, general, free, desirable, historic, private, empty) can be used with the following nouns.* 2. *Answer the questions.* 3. *Match the words on the left with their definitions on the right.* 4. *Fill in the gaps using appropriate words and expressions from the article.* 5. *Fill in prepositions.* 6. *Read the following sentences and develop the ideas expressed in them by adding 2-3 logical sentences.* 7. *Paraphrase the underlined word combinations in the sentences using words and expressions from the article.* 8. *Look at the pictures and suggest types of hotels for different people. Give your grounds.*

На етапі підсумкового творчого інтерактивного застосування опрацьованого лексичного матеріалу слід звернути увагу на використання інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні іншомовної комунікативної компетентності студентів нефілологічних спеціальностей. Насамперед слід зазначити використання технології створення інтелектуальних карт (mind mapping), що дозволяє структурувати ідеї, розвинути креативне мислення, побудувати логічні зв'язки між поняттями, підвищити мотивацію та інтенсивність навчання. Студенти використовували різні онлайн платформи для побудови інтелектуальних карт, кожна з яких має свої переваги та

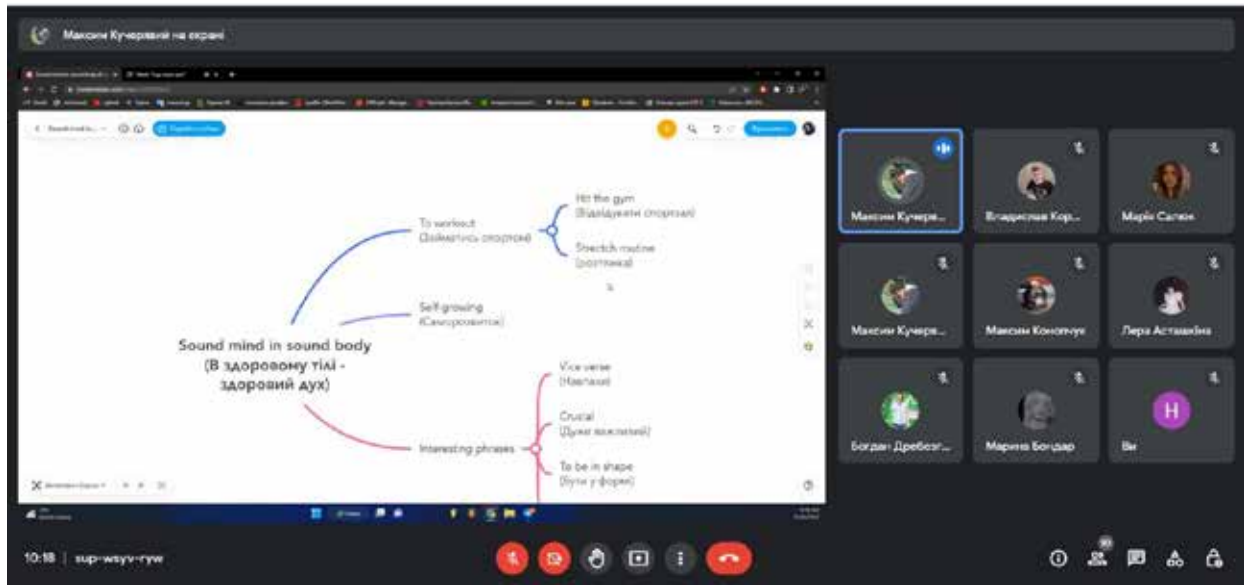

Рис. 1

певні недоліки (mindmeister, lucidchart, zapmeta, mindmap, bubbl.us, coggle, gitmind, canva). На рис. 1 можна побачити приклад фрагменту ментальної карти, створеної студентом у процесі підготовки монологічного мовлення з однієї з тем, запропонованих на вибір.

Окрім автентичних текстів студенти опрацьовували відеоматеріали, які сприяли активному засвоєнню і тренуванню лексичного матеріалу з професійно значущих тем та розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців. Перший етап роботи над відеороликом спрямований на включення студентів у сюжет та підготовку до сприйняття навчального матеріалу. Другий етап містить вправи на розуміння побаченого та тренування лексики. Третя стадія має на меті творче застосування професійно значущої інформації з відеосюжету. Наведемо приклади вправ цих трьох етапів. Pre-viewing stage: *You are going to watch the video. How to Describe Common Hotel Problems* (<https://www.youtube.com/watch?v=aSk2Fk8sZKA>). Before watching the video: a) *Pair up with your friend and discuss what complaints hotel guests may have;* b) *Explain in your own words what the following expressions mean.* While-viewing activities: 1. *Watch the video and tick the problems the guests face.* 2. *Watch the video again and fill in the missing words or word combinations.* Post-viewing: *Pair up and make up a dialogue with your partner using expressions from the dialogues and the article above.* Student A: *You are on a business trip and you are staying at the hotel. The problem is that you are going to have an online conference but you can't access the Wi-Fi.* Student B: *You are the receptionist. Provide your customer with all necessary information and help your guest to solve this problem.*

Висновки і перспективи подальших досліджень. Для успішного кар'єрного росту майбутні спеціалісти повинні активно вивчати і використовувати іноземну мову в повсякденних і професійних ситуаціях, застосовувати іншомовне спілкування для реалізації справжніх комунікативних цілей. Завдання, запропоновані в навчальному посібнику, сприяють активній участі студентів у процесі вивчення іноземної мови професійного спрямування, заохочують до висловлювання власних думок і використання особистого досвіду, формування потреби навчатися протягом усього життя. Розроблені вправи спрямовані на вдосконалення іншомовної комунікативної компетентності і розвиток «soft skills», таких як креативне мислення, гнучкість, вміння ефективно організувати робочий простір, знайти необхідну інформацію тощо. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в дослідженні можливостей використання мобільних додатків для розвитку іншомовної комунікативної компетентності студентів нефілологічних спеціальностей.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Артюхова О. В. Специфіка навчання професійної англійської мови студентів гуманітарних нефілологічних спеціальностей. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». «Серія Філологічна», 2016. Вип. 61.
2. Гришкова Р.О. Методика навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів нефілологічних спеціальностей. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. 220 с.
3. Дорда С. В. Teaching Reading and Writing Components in ESP. Лінгвістична підготовка студентів нефілологічних спеціальностей вищих навчальних закладів у контексті Болонського процесу та Загальноєвропейських рекомендацій з вивчення, викла-

дання та оцінювання мов : матеріали V Міжнародної науково-методичної конференції, 2-3 жовтня 2015 р. Одеса : Плутон, 2015. С. 238-246

4. Плахотнюк Н.П., Кухарьонюк С.С. Hotel and Restaurant Business: навч. посібник. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2022. 120 с.

5. Чередніченко Г.А. Сучасні тенденції професійно-орієнтованого навчання іноземній мові студентів технологічних спеціальностей. Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: «Педагогіка, психологія і соціологія». № 1(22). 2018. URL: <https://pedagogy.donntu.edu.ua/2-25-2018/h-a-cherednichenko/> (дата звернення: 16.01.2023).